

Kūrybinės garso ir vaizdo
dirbtuvės kritiniam
mąstymui ir medijų
raštingumui skatinti

Praktinės rekomendacijos

5 darbų grupė, 5.3 rezultatas

ALL DIGITAL
2023-08-18

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

Šis leidinys atspindi tik autoriaus nuomonę, todėl Nacionalinė agentūra ir Europos Komisija
negali būti laikomos atsakingomis už jame pateiktą informaciją.
Projektas Nr. 621357-EPP-1-2020-1-BE-EPPKA3-IPI-SOC-IN „Kūrybinės garso ir vaizdo dirbtuvės
kritiniam mąstymui ir medijų raštingumui skatinti“

Turinys

Įvadas	3
CrAL projektas.....	4
Praktinės rekomendacijos	5
• Įtraukti audiovizualinį medijų raštingumą į formalųjį ir neformalųjį švietimą taikant įvairius metodus.....	6
• Remti mokytojų profesinį tobulėjimą skatinant įtraukų medijų raštingumą, kritinį mąstymą ir aktyvų pilietiškumą.....	7
• Medijų raštingumo iniciatyvomis ir programomis turėtų būti aktyviai skatinama socialinė įtrauktis.....	7
• Skatinti bendradarbiavimą su tėvais ir bendruomenės nariais, pabrėžiant vietos paramą sprendžiant pasaulinius iššūkius.	8
• Suteikti jaunimui galimybių tapti aktyviais skaitmeniniais piliečiais, galinčiais pozityviai ir atsakingai įsitraukti į visuomenės gyvenimą tiek internete, tiek už jo ribų.....	9
Išvada	9
Nuorodos.....	10

„Raštingumo dar niekada taip nereikėjo vystymuisi; jis yra visų rūšių bendravimo ir mokymosi pagrindas ir pagrindinė sąlyga, leidžianti įžengti į šiuolaikinę žinių visuomenę.“

UNESCO (2013)

Įvadas

Per pastaruosius du dešimtmečius reikšmingi skaitmeninių technologijų pokyčiai labai paveikė jaunų žmonių požiūrį į pasaulį, bendravimą su kitais ir savęs suvokimą. Ši skaitmeninė transformacija sukūrė virtualią aplinką, kurioje jauni žmonės, vadinamieji „skaitmeniniai čiabuviai“, nuolatos susiduria su audiovizualiniu turiniu ir bendrauja internete. Tačiau dėl to susiformavo aplinka, kurioje jauni žmonės dažniausiai vartoja pramoginę skaitmeninę žiniasklaidą, kritiškai nevertindami turinio, kuris prisideda formuojant jų asmeninę tapatybę. Nuolatinis įvairių audiovizualinių dirgiklių poveikis netiesiogiai stiprina jų vizualinės kalbos supratimo įgūdžius. Deja, nors informacija lengvai prieinama, daugeliui jaunų žmonių vis dar trūksta tinkamų medijų raštingumo įgūdžių, o tai reiškia, kad jie gali lengvai pasiduoti šališkų, neobjektyvių ar netikrų naujienų apgaulei. Taigi mokinių kritinio mąstymo ir medijų raštingumo ugdymas gali padėti jiems geriau suprasti aplinką, kurioje jie gyvena, bei atsakingai reikšti savo nuomonę internete ir už jo ribų.

Medijų ir audiovizualinio raštingumo sąvokos paaiškinimas

Anksčiau informacinio ir medijų raštingumo sąvokos buvo aiškiai atskirtos (Camarero, Fedorov, Levitskaya, 2018; Pérez-Rodríguez ir kt., 2019). Tačiau 2014 m. UNESCO jas apjungė į vieną asmeniniam ir profesiniam tobulėjimui būtinų kompetencijų, žinių ir nuostatų kategoriją - **medijų raštingumą**. Ši sąvoka patvirtina, kad medijos ir informacija atlieka lemiamą vaidmenį mūsų kasdieniame gyvenime. Ji įkūnija saviraiškos ir informacijos laisvę, nes leidžia asmenims tinkamai suprasti medijų ir kitų informacijos teikėjų atliekamus veiksmus, kritiškai vertinti jų turinį ir priimti pagrįstus sprendimus kaip informacijos ir medijų turinio vartotojams ir kūrėjams.

Medijų raštingumas – tai gebėjimas naudotis medijomis, suprasti ir kritiškai vertinti įvairius medijų ir jų konteksto aspektus bei kurti komunikaciją įvairiomis aplinkybėmis.

Europos Komisija

Europos Komisija medijų raštingumą apibrėžia kaip „gebėjimą naudotis medijomis, suprasti ir kritiškai vertinti įvairius medijų ir jų konteksto aspektus bei kurti komunikaciją įvairiomis aplinkybėmis“ (Europos Komisija, 2007; 2023). Medijų raštingumas apima įvairius formatus, įskaitant filmus ir televiziją, radiją, muziką, spaudą, internetą ir bet kokias komunikacijai skirtas skaitmenines technologijas. Taigi jis gali būti įvairus - nuo paprasto teksto iki sudėtingų virtualios realybės formų. Vis dėlto vienas iš formatų, kuris išgyveno didelius pokyčius ir artimiausioje ateityje toliau vystysis, yra **audiovizualinis formatas**. Medijų raštingumas apima sudėtingą mokymosi procesą, kuriame taikomi įgūdžiai ir gebėjimai, būtina apimantys gebėjimą kurti audiovizualinį turinį (Camarero, Fedorov, Levitskaya, 2018).

Atsižvelgiant į tai, kad audiovizualinis formatas yra labiau paplitęs komunikacijos ir informavimo procesuose, akivaizdu, kad jis yra svarbus ir reikšmingas, taip pat kad reikia išmokti juo naudotis kaip asmeninio tobulėjimo ir teigiamų socialinių pokyčių priemone. Tinkamai naudojant audiovizualinę mediją socialinėje sąveikoje, gaunama įvairi nauda, kurią lemia tiek tokios medijos galimybės pasiekti didesnę auditoriją, tiek šio formato veiksmingumas perduodant žinią ar informaciją. Taigi, tinkamas audiovizualinio turinio naudojimas švietime ir švietimui yra labai svarbus. Audiovizualinio turinio diegimas tiek formaliajame, tiek neformaliajame švietime yra būtina priemonė, užtikrinanti, kad jaunimas įgytų įgūdžių, reikalingų gyventi ir klestėti skaitmeniniame amžiuje, ir apsauganti juos nuo dezinformacijos keliamų grėsmių.

Medijų raštingumo svarba bei būtinybė jį didinti ir stiprinti pripažįstama įvairiuose ES lygmens strateginiuose dokumentuose, pavyzdžiui, Europos demokratijos veiksmų plane (EDAP), Žiniasklaidos ir audiovizualiniame veiksmų plane (MAAP) ir Skaitmeninio švietimo veiksmų plane (DEAP).

CrAL projektas

Projektas „CrAL – kūrybinės garso ir vaizdo dirbtuvės kritiniam mąstymui ir medijų raštingumui skatinti“ skirtas jaunimo (14-19 metų) medijų raštingumui ir kritiniam mąstymui ugdyti, suteikiant jiems kompetencijų ir įgūdžių, reikalingų naujai interpretuoti internetinių ir neinternetinių medijų turinį, kuriant audiovizualinę medžiagą, pagrįstą aktualiu, rimtu ir konkrečiu turiniu.

Projektas grindžiamas gerąja „Kūrybinio audiovizualinio rašymo ir skaitymo“ patirtimi, kuri gimė kaip Romos Sapienzos universiteto Vaizdų ir kūrybinio rašymo laboratorijos, kurioje dirba Annio Gioacchino Stasi ir Mery Tortolini, mokslinių tyrimų rezultatas. Projektą 36 mėnesius (2021-2023 m.) įgyvendino 7 partneriai iš įvairių Europos šalių: ALL DIGITAL (Belgija), Rijekos techninės kultūros centras (Kroatija), Graikijos atvirasis universitetas, Centrinis garso ir vaizdo įrašų institutas (Italija), Europos subsidijų tarptautinė akademija (Italija), asociacija „Langas į ateitį“ (Lietuva) ir Autonominis Barselonos universitetas (Ispanija).

CrAL metodikos samprata paremta nuostata, kad norint pakeisti jaunimo vaidmenį iš pasyvių į aktyvius internetinio ir neinternetinio turinio vartotojus, reikia stiprinti jų vizualinio ir kritinio mąstymo įgūdžius. Norint pasiekti šį rezultatą, jaunimas taip pat turi būti audiovizualinių medijų turinio kūrėjas. Taigi CrAL projekte taikoma mokymosi veikiant metodika, pagrįsta audiovizualinio turinio kūrimu, kai jauni žmonės tampa aktyviais medijų kūrimo proceso veikėjais.

Be to, CrAL projektu buvo siekiama sustiprinti vidurinių mokyklų mokytojų ir neformalioje aplinkoje dirbančių dėstytojų žinias apie tai, kaip šviesti ir mokyti mokinius kūrybiško audiovizualinio teksto skaitymo, rašymo ir kūrimo, siekiant pagerinti jų medijų raštingumo įgūdžius ir kritinį mąstymą. Didinant CrAL projekto įtaką vietos, nacionaliniu ir Europos lygmeniu, į projektą kaip aktyvūs veikėjai buvo įtraukti ir tėvai bei bendruomenės nariai.

Praktinės rekomendacijos

Toliau pateikiamos rekomendacijos yra parengtos atsižvelgiant į bendrą CrAL projekto darbą. Pirma, partneriai pritaikė gerąją patirtį "Kūrybiškas audiovizualinis rašymas ir

skaitymas" savo kontekste ir sudarė kūrybinių audiovizualinių laboratorijų steigimo modelį. Tai atlikta sukuriant mokymo kurso metodinį dokumentą, mokymo medžiagą, CrAL interneto svetainę, CrAL ir bandomojo projekto gaires. Vėliau CrAL metodika buvo įgyvendinta penkiose šalyse (Kroatijoje, Graikijoje, Italijoje, Lietuvoje, Ispanijoje bei Italijoje) ir parengta poveikio vertinimo ataskaita, skirta įvertinti metodikos eksperimentus ir pagrįsti praktines rekomendacijas.

CrAL metodika buvo bandoma dviem etapais, nuo 2022 m. lapkričio iki 2023 m. birželio. Pirma, mokytojai ir dėstytojai buvo mokomi kūrybinių audiovizualinių laboratorijų metodo. Tai buvo atlikta surengus mišrų kursą (internetiniai ir tiesioginiai seminarai), kurį sudarė 10 modulių, apimančių techninius, skaitmeninius ir kūrybinius įgūdžius. Antra, apmokyti mokytojai ir dėstytojai kartu su mokiniais kūrė audiovizualinį turinį pasirinktomis jiems įdomiomis ir šiandienos visuomenei svarbiomis temomis.

Informacijos, žiniasklaidos, interneto ir kitų informacijos teikėjų „visagalybė“ reikalauja daugiau dėmesio skirti jaunimo įgalinimui, užtikrinant, kad jie turėtų įgūdžių, nuostatų ir žinių, reikalingų kritiškai bendrauti su visais informacijos teikėjais ir žiniasklaidos šaltiniais (UNESCO, 2013).

Šiomis politinėmis rekomendacijomis siekiama sukurti visapusišką sistemą, skirtą puoselėti kritiško audiovizualinio raštingumo įgūdžius tarp jaunų žmonių, įgalinančią juos orientuotis sudėtingame medijų pasaulyje turint reikiamų įgūdžių ir pasitikėjimo savimi.

- Įtraukti audiovizualinį medijų raštingumą į formalųjį ir neformalųjį švietimą taikant įvairius metodus.

Garso ir vaizdo medžiagos panaudojimas Europos klasėse nėra naujovė. Filmų, vaizdo žaidimų ir socialinių medijų naudojimas mokymui ir mokymuisi formaliojo ir neformaliojo ugdymo kontekste jau aptartas daugelyje vadovėlių, dokumentų, projektų ir iniciatyvų. Labai svarbu, ypač skaitmeninėje eroje, būti **atviriems naujoms technologijoms** ir pasitikti besimokantį jaunimą ten, kur jis yra, nagrinėjant jų gyvenimui aktualias temas. Taigi audiovizualinių medijų raštingumas turėtų būti įtrauktas tiek į formalųjį, tiek į neformalųjį švietimą, pabrėžiant **kritišką audiovizualinio turinio analizę**. Toks bendras formaliojo ir neformaliojo ugdymo patirties įgyvendinimas gali padėti jauniems žmonėms ugdyti žinias ir įgūdžius, susijusius su aktyviu pilietiškumu, ir formuoti teigiamas nuostatas per tarpasmeninį bendravimą.

Audiovizualinis raštingumas ir mokymasis apie jį turi būti pritaikytas mokinių amžiui, turi atitikti mokinių poreikius ir remtis praktiniu požiūriu, kad būtų galima kritiškai analizuoti, vertinti, interpretuoti ir kurti audiovizualinį turinį, taip pat sutelkti dėmesį į procesą, o ne į rezultatą. Kritinė audiovizualinio turinio analizė gali suteikti žinių ir įgūdžių, reikalingų mokiniams, kad jie galėtų reflektiviai ir užtikrintai naršyti skaitmeniniame pasaulyje. Jos taip pat gali paskatinti ir aktyvų dalyvavimą, ir demokratinių vertybių puoselėjimą (Pötzsch ir kt., 2022). Be to, audiovizualinis turinys mokymosi veiklose padeda jaunimui įsitraukti į šiuolaikinį pasaulį ir ypač palengvina jiems įgyti **saviraiškos įgūdžių ir žinių**.

Be to, įvairių mokiniams skirtų metodų ir strategijų (pavyzdžiui, projektais grindžiamo mokymosi, mokymosi bendradarbiaujant, kompetencijomis grindžiamo mokymosi ir

žaidybinimo) taikymas gali padėti ugdyti audiovizualinių medijų raštingumą ir kritinio mąstymo įgūdžius, susijusius su pasaulinėmis problemomis, pagarbiu bendravimu, perspektyviu mąstymu ir gebėjimu prisitaikyti. Todėl medijų raštingumas, suteikiantis jaunimui galimybę kritiškai vertinti informacijos šaltinį ir taip atpažinti melagingą ar klaidinantį turinį, taip pat gali būti naudinga priemonė kovojant su dezinformacijos plitimu.

- Remti mokytojų profesinį tobulėjimą skatinant įtraukų medijų raštingumą, kritinį mąstymą ir aktyvų pilietiškumą.

Mokytojams ir dėstytojams tenka svarbus vaidmuo ugdant jaunų žmonių raštingumą žiniasklaidos srityje ir kritinio mąstymo įgūdžius. Norint juos paremti ir įgalinti, būtina suteikti jiems **profesinio tobulėjimo galimybių**, kad jie galėtų tobulinti savo medijų raštingumo įgūdžius ir mokymo metodus. Stiprindami savo įgūdžius, mokytojai ir instruktoriai gali veiksmingai imtis mentorių vaidmens ir tinkamai vadovauti ugdant mokinių įgūdžius.

Nuolatinio profesinio tobulėjimo galimybių mokytojams ir dėstytojams svarba dar labiau išryškėja atsižvelgiant į sparčią skaitmeninę transformaciją. Todėl svarbu siūlyti mokymus ir išteklius pedagogams, kad jie galėtų veiksmingai mokyti svarbiausių audiovizualinio raštingumo įgūdžių ir neatsilikti nuo besikeičiančių medijų tendencijų.

Tačiau taip pat svarbu pripažinti, kad medijų raštingumo ugdymo tobulinimas neturėtų priklausyti tik nuo mokytojų ir instruktorių, taip pat neturėtų reikalauti aukoti jų asmeninio laiko ir motyvacijos. Įžvalgos, sukauptos atliekant eksperimentus pagal CrAL projektą, atskleidė, kad įvairiose ES šalyse mokytojai susiduria su didele administracine našta, taip pat laiko ir ekonominių paskatų stoka, kai tenka nagrinėti turinį, neįtrauktą į įprastą iš anksto parengtų mokymo programų apimtį.

Norint iš tiesų sustiprinti medijų raštingumo ugdymą, reikalingas įvairiapusis požiūris, apimantis politikos formuotojus, švietimo įstaigas ir kitas suinteresuotąsias šalis. Kartu skiriant tam skirtą laiką ir išteklius bei įtraukiant tokius projektus ir iniciatyvas, kaip CrAL, į mokyklos pamokas arba į struktūrines profesinio tobulėjimo programas, galima sumažinti išorinių veiksnių (pavyzdžiui, laiko stokos) keliamas kliūtis.

- Medijų raštingumo iniciatyvomis ir programomis turėtų būti aktyviai skatinama socialinė įtrauktis.

Tai, kaip mes vaizduojame ir įsivaizduojame vieni kitus įvairiuose audiovizualiniuose kūriniuose (pvz., filmuose, žaidimuose), darė įtaką kasdienėms konceptualizacijoms ir spektakliams, kurie formuoja socialinę aplinką. Tai reiškia, kad tie, kurie kontroliuoja vaizdavimo priemones, daro lemiamą įtaką kitų žmonių pasaulio suvokimui ir šių

pasaulėvaizdžių formuojamiems veiksams (Pöttsch, Hansen, Hammar, 2022). Todėl medijų raštingumo iniciatyvoms ir programoms gali tekti lemiamas vaidmuo **skatinant socialinę įtrauktį** nuolat besikeičiančiame skaitmeniniame pasaulyje. Medijų kraštovaizdžiui toliau įvairėjant ir plečiantis, būtina stiprinti visų jaunų žmonių **gebėjimus kritiškai analizuoti, suprasti ir įsitraukti į įvairių formų medijas**. Be to, medijų raštingumo iniciatyvos gali padėti mažinti skaitmeninę atskirtį didinant galimybes naudotis informacijos ir komunikacijos priemonėmis, taip **mažinant informacijos vartojimo ir raiškos nelygybę**.

Suteikdami ugdymo galimybes, kurios padėtų ugdyti kritinį medijų raštingumą, jauni žmonės, nepriklausomai nuo jų kilmės, gali išmokti geriau suprasti juos supantį pasaulį, orientotis skaitmeninėse medijose ir suvokti savo balso galią. Iš esmės **šios iniciatyvos gali peržengti savo edukacinės srities ribas** ir tapti priemone, padedančia kurti įtraukesnę ir teisingesnę visuomenę.

- Skatinti bendradarbiavimą su tėvais ir bendruomenės nariais, pabrėžiant vietos paramą sprendžiant pasaulinius iššūkius.

Norint sukurti ir puoselėti sveiką ir informuotą medijų aplinką jaunimui, svarbu į šį procesą įtraukti tėvus ir bendruomenę. Jų pažintis su audiovizualiniu turiniu ir jo verte gali padėti jiems geriau suprasti audiovizualinio turinio kūrimo bei vartojimo iššūkius ir priimti pagrįstus sprendimus, kai tai susiję su jų vaikų naudojimu medijomis. Be to, kritiškas žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumas gali būti galinga priemonė, padedanti plėtoti tarpkultūrinį dialogą, toleranciją ir kultūrinį supratimą. Pasak UNESCO (2013), įsitraukimas į medijų raštingumo ugdymą gali **paskatinti kartų dialogą**, kuris gali lemti įvairių sektorių ir amžiaus grupių pilietinį aktyvumą, sanglaudą ir įtrauktį.

Norint, kad dalyvavimo procesas būtų prasmingas ir patrauklus jaunimui, labai svarbu diskusijas ir turinį pritaikyti prie socialinių ir vietos problemų, kurios tiesiogiai veikia jų gyvenimą. Medijų raštingumo pastangas derindami su aktualiomis temomis, tokiomis kaip aplinkosaugos problemos, migracija, skaitmeninis pilietiškumas, psichikos sveikata ir kultūrinė įvairovė, galime užtikrinti didesnę turinio aktualumą jaunimui. **Toks požiūris ne tik skatina kritinį mąstymą, bet ir skatina jaunuolius aktyviai domėtis juos supančiu pasauliu**. Susiedami medijų vartojimą su realaus pasaulio problemomis, jaunuoliai gali tapti atsakingais skaitmeniniais piliečiais, kurie bus gerai pasirengę empatiškai ir supratingai naršyti tiek virtualioje, tiek fizinėje aplinkoje.

Galiausiai, siekiant skatinti bendradarbiavimą platesnėje bendruomenėje, svarbu suteikti ir **sukurti erdvę**, kurioje būtų galima aptarti su medijomis susijusius klausimus ir dalytis

kritiško vartojimo strategijomis. Pavyzdžiui, [CrAL svetainė](#) suteikia erdvę tokioms diskusijoms ir siekia suburti visas mokymosi procese dalyvaujančias šalis.

- Suteikti jaunimui galimybių tapti aktyviais skaitmeniniais piliečiais, galinčiais pozityviai ir atsakingai įsitraukti į visuomenės gyvenimą tiek internete, tiek už jo ribų.

Medijų raštingumas (įskaitant audiovizualinį medijų raštingumą) ir skaitmeninio pilietiškumo ugdymas yra iš dalies sutampančios turinio sritys, kurias reikėtų integruoti į tarpdalykinį mokymąsi. Ugdydami medijų raštingumo įgūdžius jauni žmonės mokosi **kritiškai vertinti audiovizualinį turinį**, su kuriuo susiduria ir kurį kuria įvairiomis priemonėmis. Į mokymosi veiklą įtraukus skaitmeninio pilietiškumo aspektą, mokiniai išmoksta saugiai, atsakingai ir etiškai naršyti skaitmeninėje erdvėje. **Skaitmeninio pilietiškumo ugdymas** apima etišką audiovizualinio turinio kūrimą ir skatina jaunus žmones kurti pasakojimus, kurie būtų įtraukūs, **gerbiantys įvairias perspektyvas ir etinius aspektus**. Be to, audiovizualiniu turiniu skatinama naudotis bendrų išteklių bankais ir jais naudotis, taigi, ugdomas sąmoningumas apie autorių teises, intelektinės nuosavybės teisių svarbą ir kūrybinių bendrijų licencijavimą. Ugdydami **pagarbą intelektinei nuosavybei**, jaunuoliai gali prisidėti prie internetinės aplinkos, kurioje vertinamas turinio kūrėjų indėlis, kūrimo.

Be to, kuriant audiovizualinį turinį skatinama naudotis interneto svetainėmis, kurios padeda sparčiau kurti ir skleisti audiovizualinę medžiagą (pvz., „YouTube“, „Vimeo“, „Instagram“, „TikTok“), todėl labai svarbu, kad jaunimas žinotų, kaip atsakingai naudotis šiomis priemonėmis. Taip pat labai svarbu mokyti jaunuolius apie privatumą internete, asmeninės informacijos apsaugą skaitmeninėje aplinkoje ir kaip sąmoningai pasirinkti, kuo dalytis, o kuo ne. Šios žinios ne tik padeda užtikrinti jų pačių saugumą internete, bet ir ugdo skaitmeninio pilietiškumo jausmą, nes **jie išmoks ir patys apsisaugoti nuo galimų kibernetinių grėsmių, ir padės apsisaugoti savo bendraamžiams.**

Išvada

Norint skatinti kritišką audiovizualinį raštingumą, reikia taikyti įvairiapusį požiūrį, apimančią tiek formalųjį, tiek neformalųjį švietimą ir platesnę bendruomenę. Reikėtų pabrėžti, kad šios praktinės rekomendacijos turėtų būti vertinamos kaip nuolat atnaujinamas dokumentas ir turėtų keistis atsižvelgiant į kylančius iššūkius ir patirtį. Be to, nors aukščiau pateiktos rekomendacijos nėra išsamios, jos gali būti atspirties taškas ugdant kritišką medijų raštingumą, pripažįstant nuolatinio dialogo, naujovių ir bendradarbiavimo poreikį.

Nuorodos

Camarero, E., Fedorov, A., & Levitskaya, A. (2018). Audiovisual and media literacy for social change.

Europos Komisija, Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros generalinis direktoratas (2022 m.), Komisijos ekspertų grupės galutinė ataskaita dėl kovos su dezinformacija ir skaitmeninio raštingumo skatinimo pasitelkiant švietimą ir mokymą : galutinė ataskaita, Europos Sąjungos leidinių biuras.: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/283100>

Europos Sąjungos oficialusis leidinys (2023). Pagal Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 33a straipsnio 3 dalį teikiamos gairės dėl valstybių narių ataskaitų, teikiamų dėl gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis propagavimo ir ugdymo priemonių, apimties (2023/C 66/02). Šaltinis: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023XC0223\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023XC0223(01))

Pérez-Rodríguez, A., Delgado-Ponce, Á., Marín-Mateos, P., & Romero-Rodríguez, L. M. (2019). Media Competence in Spanish Secondary School Students. Assessing Instrumental and Critical Thinking Skills in Digital Contexts. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 19(3), 33-48.

Pöttsch, H., Hansen, T. H., & Hammar, E. L. (2022). Teaching and learning about audio-visual media: A critical media literacy perspective on the use of games in the contemporary upper-secondary classroom.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO, 2013) Media and information literacy: policy and strategy guidelines. Žiūrėta:: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>